

การศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

THE STUDY OF WAT PITULATHIRATRANGSRIT TO DEVELOP AS A TOURIST ATTRACTION IN CHACHOENGSAO PROVINCE

อรุณชัย ทรัพย์เฟื่องฟู

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ รูปแบบศิลปกรรม สถาปัตยกรรม กิจกรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามเพื่อรวบรวมองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงต่อการพัฒนา ได้แก่ 1) คุณค่าของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ 2) ข้อดีข้อจำกัดของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ในด้านบริหารจัดการ 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 4) แนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบมาประมวลเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ที่สำคัญ การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยววัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ โดยแบ่งเป็นทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด โดยมีแผนการดำเนินงานร่วมกันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดตั้งคณะบริหารแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (DMO) อันประกอบไปด้วย คณะสงฆ์ หน่วยงานการท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงผู้นำในท้องถิ่นและชาวบ้านในชุมชน ให้มีแผนจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม จัดทำโครงการประเมินการท่องเที่ยวในด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การอบรมให้ความรู้แก่พระสงฆ์และมัคคุเทศก์เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ให้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาวัดต้นแบบที่จัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดทำข้อมูลและฐานข้อมูลของวัดที่ถูกต้องในการเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยว บริษัทท่องเที่ยว และการเผยแพร่ในฐานข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดในวันสำคัญหรือเทศกาลสำคัญต่างๆ การพัฒนาบุคลากรของวัดในด้านการท่องเที่ยว เช่น การจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์แก่นักศึกษาภายในวัดหรือนักเรียนในโรงเรียน

คำสำคัญ : วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

Abstract

The objective of this thesis was to determine the pattern of art, architecture, activity and culture to relate the temple for its development planning to become one of tourism resources in Chachoengsao Province and present the important place into the Heritage Route.

The study was conducted by the literature review to gather related factors on develop as a tourist attraction in that to consider for develop, the worth of Wat Pitula thi ratch rang srit, the strength and the weakness for the required administration

The study regarding to proposed development approaches by following. The improvement requiring to be implemented was as follows to the development temple tourism in regional and province with operation plans that relate mutually such as hierarch department of tourism by government and Private Organizations including the leader and villager in habitation and landscape dimensions for those heritages through management for cultural landscape, make a tourism assessment in environment and culture, the development of the tourist sectors were improved in the tourism in environment problems, to study the tourism management model of religious and cultural in Buddhist temple model, structure a local museum, accurate source of information to propagate for tourist, Travel Company, printing publications, information technology, internet, Media relations the temple's activity in all festival, training the personnel for those who are in the temple or the student.

Keyword : Wat Pitula thi ratch rang srit, cultural landscape, a local museum, religious and cultural

ความเป็นมาและความสำคัญ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการอยากรู้ อยากเห็นสิ่งต่างๆ ที่แปลกใหม่ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จึงทำให้เกิดการเดินทาง จากถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเองไปยังถิ่นอื่นๆ ทั้งใกล้และไกลแล้วแต่โอกาสและความสามารถที่จะเดินทางไปได้ ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากคนทั่วไปเป็นอย่างมากเนื่องจาก เป็นกิจกรรมพักผ่อนในช่วงเวลาหนึ่งๆ ของมนุษย์และทำให้ได้รับความรู้จากสิ่งใหม่ๆ ที่ได้ไปพบเห็น นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวยังสามารถทำรายได้เข้าประเทศปีละเป็นจำนวนมาก (พรศุทธิ์ อินยะ รัตน์, 2547, หน้า 18)

การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ ทั้งจากต่างประเทศ และภายในประเทศ ศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางภาคตะวันออกที่สำคัญอยู่ที่พัทยา จังหวัดชลบุรี พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงในด้านการมีชายหาดที่สวยงาม ในทะเลมีปะการัง บนชายฝั่งมีอุทยาน และเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าตามธรรมชาติ มีแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีสภาพภูมิอากาศในเขตร้อนชื้นที่มีอากาศดีตลอดปี นอกจากนี้ในแต่ละจังหวัดของภูมิภาคนี้ยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ด้วยอาหารทะเลสดที่หลากหลาย อุดมสมบูรณ์ และราคาไม่แพง รวมทั้งผลไม้รสดีนานาชนิด เช่น เงาะทุเรียน มังคุด กล้วย ฝรั่ง ส้มเขียวหวาน และส้มโอ เป็นต้น ประกอบกับที่ตั้งของภาคตะวันออกอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม การคมนาคม ระหว่างกรุงเทพฯกับภาคตะวันออกและภาคตะวันออกกับภูมิภาคอื่นๆ สะดวก รวดเร็ว จึงเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง (ภารดี มหาขันธ์, 2555, หน้า 38)

หากจะกล่าวถึงจังหวัดทางภาคตะวันออกจังหวัดหนึ่ง ได้แก่จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ที่น่าสนใจ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่สถานที่ที่น่าสนใจทั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมดังกล่าวอยู่กระจัดกระจายนอกเส้นทางท่องเที่ยวและเมื่อเปรียบเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดใกล้เคียงแล้วทำให้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย ในอนาคตหากสามารถขยายเส้นทางท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ ไปยังสาธารณรัฐกัมพูชาได้แล้ว จังหวัดฉะเชิงเทราจะมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มากขึ้นในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวทางทั้งนี้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดหลังเดิม ป้อม กำแพง และศาลหลักเมือง แหล่งโบราณคดีพนมสารคาม แหล่งโบราณคดีอำเภอแปลงยาว แหล่งโบราณคดีหัวสำโรง วัดโสธรวรวิหาร วัดสัมปทวน ฯลฯ (ภารดี มหาขันธ์, 2555, หน้า 40)

สถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณสถาน มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ของจังหวัดฉะเชิงเทราคือ วัดปิตุลาราชรังษฤษฏีควรค่าที่จะได้ทำการศึกษาทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดปิตุลาราชรังษฤษฏี หรือชาวบ้านเรียกว่า “วัดเมือง” เป็นวัดที่สำคัญและเก่าแก่วัดหนึ่งของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งอยู่ที่ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง ซึ่งสร้างมาแต่อดีตในยุค พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏหลักฐานได้แก่ โบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป เรื่องราวในประวัติศาสตร์เกี่ยวกับท้องถิ่นที่น่าสนใจต่อการศึกษา ทั้งยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน

วัดปิตุลาราชรังษฤษฏีมีประวัติการสร้างขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงรักษัรณเรศ (พระองค์เจ้าไกรสร) เป็นแม่กองยกกำลังไปก่อสร้างกำแพงเมืองและป้อมปราการ ในขณะที่เสด็จในกรมฯ ได้ทรงงานก่อสร้างป้อมปราการอยู่นั้น พระองค์ได้ทรงสร้างวัดแห่งนี้ขึ้นมาพร้อมกันอีก ต่อมาได้รับพระราชทานนามวัดอย่างเป็นทางการในสมัยรัชกาลที่ 5 ตามพระสุพรรณบัตรศักดิ์ของเสด็จในกรมฯ ซึ่งเป็นอาของพระเจ้าแผ่นดินว่า “วัดปิตุลาราชรังษฤษฏี” แปลว่าวัดที่อาของพระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง แต่เดิมเรียกกันว่า

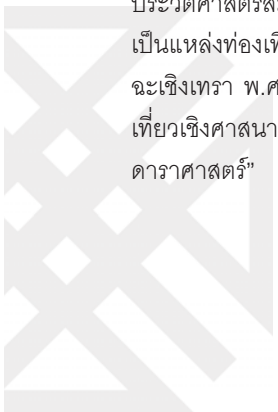
“วัดหลักเมือง” หรือ “วัดหน้าเมือง” เพราะเป็นวัดสำคัญกลางใจเมืองเพียงแห่งเดียวเท่านั้น แต่ต่อมาชาวบ้านเรียกกันสั้นๆ ว่า “วัดเมือง” (พระเทพปัญญาเมธี (ประยงค์ อจจาทโร ป.ธ. 9) วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ , 2549, หน้า 322)

พระบรมวงศ์เธอกรมหลวงรักษัรณเรศ ผู้ที่สร้างวัด นามเดิม คือพระองค์เจ้าไกรสร เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 33 ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระมารดา คือ เจ้าจอมมารดาน้อยแก้ว ประสูติเมื่อวันจันทร์ที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2334 ในสมัยรัชกาลที่ 2 ทรงได้รับสถาปนาเป็นกรมหมื่นรักษัรณเรศและทรงกำกับกรมสังฆการี ในรัชกาลที่ 3 ได้ทรงกำกับกรมวังและได้เลื่อนเป็นกรมหลวงรักษัรณเรศ เมื่อ พ.ศ. 2375 และได้สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ 3 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2391 รวมมีพระชันษา 58 พรรษา เป็นต้นราชสกุล ทังบุญ ณ อยุธยา

ส่วนที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญคือ พระอุโบสถ ตั้งอยู่ทางด้านเหนือของวัด หันหน้าไปทางทิศตะวันออกลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาดใหญ่ มีเสาเหลี่ยมรองรับโครงหลังคาจำนวน 4 ต้น พระอุโบสถมีกำแพงแก้วล้อมรอบ

นอกจากนี้ก็มีเรื่องราวของกบฏอั้งยี่ซึ่งเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของเมืองฉะเชิงเทราที่มีความเกี่ยวพันกับวัดเมือง และสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ การสร้างขึ้นพร้อมๆ กันกับวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ได้แก่ กำแพงเมืองโบราณ เป็นกำแพงที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันการรุกรานของข้าศึกในสมัยนั้น

จากที่ได้กล่าวมาในเรื่องต้นนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวัดที่มีอยู่ในจังหวัดนี้ จึงมีความคิดที่จะทำการวิจัยการศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดฉะเชิงเทรา แห่งหนึ่งที่ตั้งมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีประวัติเรื่องราวและสิ่งที่เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง จนมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสฉะเชิงเทรา และได้พระราชทานนามวัดแห่งนี้ว่าวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ โดยมีความหมายว่าเป็นวัดที่ลูงของพระเจ้าแผ่นดินสร้างจวบจนปัจจุบันวัดได้มีความทุดโทรมลงไปในส่วนที่เป็นพระวิหาร กำแพงแก้ว และในส่วนต่างๆ ที่อยู่ภายในวัดแห่งนี้ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์สมควรต่อการอนุรักษ์และพัฒนา ควรค่าต่อการเผยแพร่วัดสู่สาธารณชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งจะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. 2558-2561 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยวไว้ คือ “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม สัมผัสวิถีริมน้ำแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร และดาราศาสตร์”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ รูปแบบศิลปกรรม สถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ กิจกรรม ประเพณีที่เกิดขึ้นภายในวัดอันนำมาซึ่งวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของผู้คน
2. นำเสนอแนวทางการพัฒนาและแผนบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

กรอบแนวคิดวิจัย

วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์เป็นโบราณสถานที่สำคัญในจังหวัดฉะเชิงเทรา และสร้างขึ้นในยุคสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ถือว่ามี ความรุ่งเรืองของทางด้านศิลปกรรมอย่างแท้จริง สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางศาสนา มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีโบราณวัตถุสถานที่มีความค่าทางด้านศิลปกรรม และเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกแก่การประกอบพิธีกรรม สิ่งเหล่านี้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาเยือน แต่วัดนี้กลับไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีขอบเขตกำหนดไว้ดังนี้

1. ศึกษาขอบเขตเนื้อหา ทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติวัด และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ ประวัติศาสตร์เมืองฉะเชิงเทราในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์และเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว
2. ขอบเขตพื้นที่ ศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมในเขตบริเวณพื้นที่ส่วนพุทธาวาส บริเวณวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์
 - พื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ได้แก่ กำแพงเมืองโบราณ และเจดีย์บรรจุอัฐิอดีตเจ้าเมืองฉะเชิงเทรา
 - พื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยว ได้แก่ วัดโสธรวรารามวรวิหาร กำแพงเมืองโบราณ วัดเขนตโปล วัดจีนประชาสโมสร (เล่งฮกยี่)
3. ขอบเขตช่วงเวลา กำหนดช่วงเวลาในการศึกษาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2377-พ.ศ.2558)
4. ขอบเขตช่วงเวลา ในการเสนอแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว (พ.ศ.2558-พ.ศ.2559)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาศักยภาพวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพในด้านต่างๆ ของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ทั้งประวัติความเป็นมาของวัด อาคารสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงควมมีคุณค่า เพื่อเป็นข้อมูลประกอบแนวทางในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สำหรับวิธีการศึกษาค้นคว้านั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมศึกษาข้อมูลทางเอกสาร โดยสำรวจและศึกษาเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาจากแหล่งเอกสารต่างๆ เพื่อใช้เป็นความรู้พื้นฐาน รวบรวมและศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและด้วยการไปสำรวจพื้นที่ศึกษาโดยใช้ภาพถ่ายประกอบ การสัมภาษณ์ (interview) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ พระเทพปัญญาเมธี เจ้าอาวาสวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ นายกฤษณ์ ฉายแสง นายกเทศมนตรีเมืองฉะเชิงเทรา นายวิเศษ เพชรประดับ หัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำนักศิลปากรที่ 5 ปราจีนบุรี นายวิรัตน์ วิโรจน์ปฐมภักดิ์ ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา เก็บรวบรวมข้อมูลสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ วัด พระอุโบสถ พระวิหาร กำแพงแก้ว ระเบียงคด เจดีย์ทรงพระปรางค์ ศาลเจ้ากรมหลวงรักษารัตนเรศ ธรรมมาสน์บุษบก พระพุทธรูป ตู้พระไตรปิฎกถาดน้ำ รอยพระพุทธรูปจำลอง ต้นจันทร์ สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยว กำแพงเมืองโบราณ เจดีย์บรรจุอัฐิอดีตเจ้าเมืองฉะเชิงเทรา ถนน เส้นทาง ที่จอดรถ ร้านค้า การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อกำหนดแนวทางและประเมินผล โดยอธิบายผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์และการบริหารจัดการ โดยนำเอาผลของการวิเคราะห์ที่ได้ทำการประเมินผล นำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ซึ่งได้ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

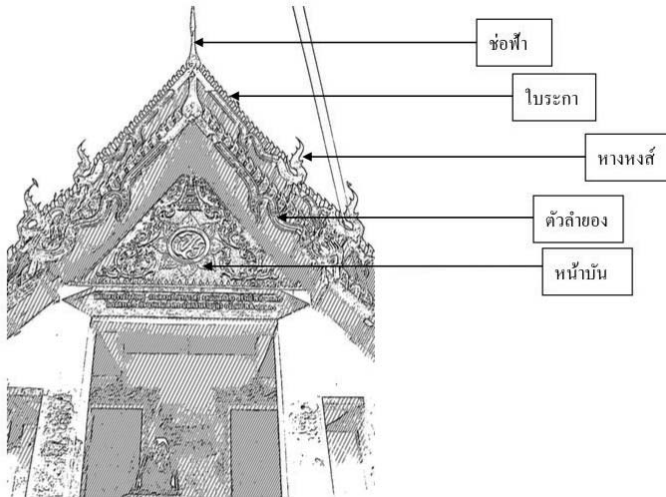
1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ หรือว่าวัดเมืองเป็นวัดที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัดแห่งนี้ได้ถูกสร้างขึ้นในของช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ถือเป็นยุคแห่งการฟื้นฟูศิลปะและวิทยาการอย่างแท้จริง วัดคู่พระสงฆ์ในการสร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนฉะเชิงเทราในสมัยนั้น โดยสร้างขึ้นพร้อมกับกำแพงเมืองโบราณ ตัววัดมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญบ้านเมืองเมื่อครั้งได้เกิดก่อการกบฏของพวกอั้งยี่ในฉะเชิงเทราจนวัดได้ถูกเผาทำลายกลายเป็นวัดร้างไประยะหนึ่งอันเนื่องมาจากการปราบปรามพวกอั้งยี่ และนำพวกอั้งยี่มาประหารที่แดนประหารวัดเมือง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเสด็จประพาสยังวัดเมืองแห่งนี้เมื่อพ.ศ. 2451 โปรดเกล้า

ให้บูรณปฏิสังขรณ์และยังได้ทรงพระราชทานนามชื่อวัดแห่งนี้เสียใหม่ว่า “วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์” โดยเป็นชื่อวัดที่ใช้จนถึงในปัจจุบันทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2539 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เป็นโบราณสถานของชาติ

2. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามตามแบบฉบับของวัดในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ความงามคงอยู่ที่ตัวพระอุโบสถหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ลักษณะก่ออิฐถือปูนหลังคาเป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้อง เป็นชั้นลด 2 ชั้น ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ด้านข้างเป็นชั้นซ้อน ๓ ชั้น ส่วนมุขที่ยื่นออกทั้งด้านหน้าและด้านหลังนั้น หลังคาซ้อนกัน 2 ชั้น หน้าบันเป็นลายปูนปั้นรูปพันธุ์พฤกษาลงรักปิดทองประดับกระจก เฉพาะหน้าบันมุขด้านหน้าพระอุโบสถมีพระปรมาภิไธยย่อ จปร. ประติรูปพระอุโบสถทางด้านหน้าและด้านหลังมีด้านละ 2 ประตู ด้านข้างพระอุโบสถมีช่องหน้าต่างด้านละ 5 บาน ชุ่มประตู-หน้าต่างต่างประดับปูนปั้นลายใบเทศ บานประตูและบานหน้าต่างเป็นไม้ทาสีแดง พระวิหารหันหน้าไปทางทิศเหนือ ลักษณะคล้ายพระอุโบสถต่างกันที่มีขนาดใหญ่กว่า มีพระปรางค์ 4 องค์ อยู่ที่มุมกำแพงล้อมพระวิหารเป็นปรางค์ย่อมุมไม้สิบสอง ตัวกำแพงแก้วเป็นลักษณะอิฐถือปูนมีประตูทางเข้า 6 ด้าน มีการทักมุกกำแพงแก้วที่ล้อมพระวิหาร และที่จัดว่าเป็นสถาปัตยกรรมดีเด่นก็ได้แก่พระปรางค์ 4 องค์ รอบพระวิหาร ซ่างฝีมือในการสร้างเป็นซ่างจากเมืองหลวง สังเกตได้จากศิลปะที่แสดงออกในสถาปัตยกรรมที่สร้างพระปรางค์เมื่อนำมาเทียบกับพระปรางค์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร แล้วจะเห็นว่ารูปทรงคล้ายกันมากจะแตกต่างก็เฉพาะรายละเอียดที่มุ่มย่อ ซึ่งจะมีมุ่มย่อน้อยกว่าหรือส่วนอื่นๆ พระปรางค์ 4 องค์ อยู่ที่มุมกำแพงล้อมรอบวิหาร เป็นปรางค์ย่อมุมไม้สิบสอง ฐานชั้นล่างเป็นฐานหน้ากระดาน ถัดขึ้นไปเป็นชุดสิงห์ซ้อนกัน 3 ชั้น ชั้นบนเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่รองรับเรือนธาตุย่อมุมกลาง เรือนธาตุมีชุ่มจรนำทั้ง 4 ทิศ ถัดขึ้นไปเป็นชั้นรัดประคองรับยอดปรางค์ ทำเป็นชั้นซ้อนกัน 6 ชั้น สอดเข้าหาศูนย์กลาง

ภาพที่ 1: พระอุโบสถวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ด้านหน้าหันไปทางทิศตะวันออก
ภาพที่ 2: ภาพด้านหน้าพระอุโบสถแสดงหน้าบันชั้นล่างมุขเด็จจลวดลายปูนปั้นตรงกลางมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ จปร

ภาพที่ 3 : แสดงชื่อเรียกส่วนต่างๆ ด้านหน้าของพระอุโบสถ

ภาพที่ 4 : ส่วนขยายด้านหน้าพระอุโบสถแสดงหน้าบันชั้นล่างมุขเด็จจลวดลายปูนปั้น ตรงกลางมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ จปร

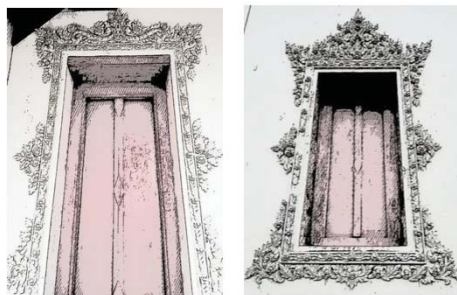
ภาพที่ 5 : พระวิหารวัดปิตุลาริราชรังสฤษฏีด้านหน้าหันหน้าทางทิศใต้

ภาพที่ 6 : ภาพพระปรางค์องค์หนึ่งในสี่ ที่อยู่มุมกำแพงรอบพระวิหาร
ภาพที่ 7 : ภาพลายปูนปั้นแบบลายเทศที่บ้านประตู กับลายปูนปั้นแบบลายเทศ
ที่บ้านหน้าต่างพระอุโบสถ

ภาพที่ 8 : ภาพขยายลายปูนปั้นแบบลายเทศที่บ้านประตูพระอุโบสถ
ภาพที่ 9 : ภาพขยายลายปูนปั้นแบบลายเทศที่บ้านประตูพระอุโบสถ

ภาพที่ 10 : ภาพลายเส้นที่บ้านประตูพระอุโบสถ
ภาพที่ 11 : ภาพลายเส้นที่บ้านหน้าต่างพระอุโบสถ

3. คุณค่าของประติมากรรมและเครื่องสังฆภัณฑ์ สังเค็ด ในพระวิหารมีพระประธาน และพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง 3 ศอกเศษ จำนวน 4 องค์ เป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย เนื้อทองสำริด ที่มีความงดงาม และมีรอยพระพุทธรูปจำลองหล่อด้วยสำริด มีภาพมงคล 108 หล่อในสมัยรัชกาลที่ 3 และตู้พระไตรปิฎกलयรดน้ำที่มีคุณค่าทางด้านความงาม ด้วยฝีมือช่างชั้นสูงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แสดงถึงลายรดน้ำลายไทยที่มีคุณค่าความงามอย่างยิ่ง ธรรมาสน์เทศน์ เป็นเครื่องสังเค็ด (ของที่ระลึก ของชำร่วย) งานพระบรมศพรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ.2453 รัชกาลที่ 6 สร้างขึ้นเพื่อพระราชทานสำหรับพระอารามหลวง เป็นธรรมาสน์ชั้นตรี เขียนลายรดน้ำ ซึ่งวัดนี้ได้รับพระราชทานเสมอด้วยพระอารามหลวงชั้นตรี

ภาพที่ 12 : ภาพธรรมาสน์เทศน์

ภาพที่ 13 : ภาพตู้พระไตรปิฎกलयรดน้ำ สมัยรัชกาลที่ ๓

ภาพที่ 14 : ภาพพระประธานและพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย เนื้อทองสำริด ปางมารวิชัย ภายในพระวิหารวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์

4. ร่องรอยความรุ่งเรืองของภาคตะวันออก จังหวัดฉะเชิงเทรามีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในท้องถิ่นที่ได้มีการคิดค้นมาตั้งแต่อดีตมีทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่อยู่อาศัย สถานที่ประกอบกิจกรรม แหล่งศิลปกรรม หลักฐานการบันทึกเรื่องราวต่าง ภาษาวรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อต่างๆ เป็นต้น หลักฐานดังกล่าวแสดงถึงความเป็นมา พัฒนาการและความเจริญของฉะเชิงเทราตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็นโบราณวัตถุ ได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญในแหล่งต่างๆ ได้แก่ เครื่องถ้วย เศษอิฐ เศษภาชนะดินเผา กระจก และฐานประติมากรรม พบที่บริเวณแหล่งโบราณคดีโคกหัวข้าว ไบเสมาทำด้วยหินทรายแดง พบที่บริเวณวัดอุดมธัญญาหาร พระพุทธรูปเก่าแก่อายุประมาณ 200 ปี ศิลปะอยุธยา ต้นรัตนโกสินทร์ พบที่บริเวณวัดโพธิ์รังสี ปีนใหญ่พบที่แนวกำแพงเมือง ภาชนะดินเผา ขวานหิน หินลับโบราณพบที่บริเวณบึงไผ่ดำ ส่วนที่เป็นโบราณสถาน ได้แก่ วัดอุดมธัญญาหาร วัดโพธิ์รังสี วัดพระพุทธรักฆิณดิลกมงคล วัดท่าลาดเหนือ วัดแปลงยาว วัดหัวสำโรง วัดโสธรวราราววิหาร วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, หน้า 74)

5. ร่องรอยการเสด็จประพาส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสเมืองฉะเชิงเทราเป็นครั้งแรกเมื่อพ.ศ.2450 ทรงประกอบพิธีเปิดการเดินรถไฟสาย กรุงเทพ-ฉะเชิงเทรา เสด็จประพาสเมืองฉะเชิงเทราเป็นครั้งที่ 2 เมื่อพ.ศ.2451 พระองค์ได้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดเมืองเป็นครั้งแรก และได้พระราชทานนามวัดนี้ใหม่ว่า “วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์” หมายถึงวัดที่พระปิตุลา (อา) ของพระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง เกี่ยวกับความหมายของนามวัดนี้ ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนกันอยู่ สืบเนื่องมาจากคำว่า ปิตุลา ซึ่งตามรูปศัพท์ หมายถึง ลุงหรืออา (พี่น้องผู้ชายข้างพ่อ) จึงมีผู้แปลความหมายวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ว่า วัดที่ลุงของพระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง แต่ความจริงแล้วหมายถึง วัดที่พระอาของพระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง เพราะกรมหลวงวรวงษ์รณเรศเป็นพระอนุชาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 จึงมีศักดิ์ เป็นอาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (บัณฑิต ลิวชัยชาญ, 2550, หน้า 5)

6. เรื่องราวของชุมชนชาวจีน ในสมัยช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีกลุ่มชนชาวจีนที่เข้ามาอาศัยในเมืองไทยหลายท้องที่ตามหัวเมืองชายทะเล โดยเรียกว่าอั้งยี่ ซึ่งความหมายแล้วจะหมายถึงสมาคมลับของชาวจีน โดยจะมีหัวหน้าที่เรียกว่าตัวเหี้ย ซึ่งพวกอั้งยี่จะคอยช่วยเหลือชาวจีนด้วยกัน ต่อมาเกิดสร้างปัญหาขึ้นสืบเนื่องมาจากการค้าฝิ่นซึ่งทางการได้มีการปราบปรามพวกค้าฝิ่นอย่างหนักทำให้อั้งยี่ต้องมีการเรียกเก็บค่าคุ้มครองจากผู้คนในละแวกนั้น สร้างความเดือดร้อนให้กับบ้านเมือง ปี พ.ศ.2391 เกิดเหตุการณ์สำคัญอย่างมาก พวกอั้งยี่ได้ก่อการกบฏขึ้น ฆ่าพระยาวิเศษฤทัย เจ้าเมืองตาย และอั้งยี่ก็เข้ายึดป้อมเมืองฉะเชิงเทราไว้เป็นที่มั่น ทำการเผาวัดเมืองจนได้รับความเสียหาย ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์โปรดเกล้าให้สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ยกพลจากเมืองสมุทรสาครไปปราบปราม พวกอั้งยี่ถูกฆ่าตายกว่า 3,000 คน บางส่วนได้หลบหนีไปถึงเมืองปลายสร้อยหรือเมืองชลบุรีได้ก็ได้อพยพตามจับตัวกลับมาและได้ทำการประหารพวกกบฏอั้งยี่ที่แดนประหารใต้ต้นจันทร์ที่อยู่ภายในวัดเมือง บ้านเมืองจึงสงบ (พระเทพปัญญาเมธี (ประยงค์ อจจาทโร ป.ธ. 9) วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์, 2549, หน้า 322)

ภาพที่ 15-16: ภาพถนนภายในบริเวณวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์

ภาพที่ 17-18: ภาพถนนภายในบริเวณวัดปิตุลาราชรังษฤษฎี

ภาพที่ 19-20: ภาพลานจอดรถภายในบริเวณวัดปิตุลาราชรังษฤษฎี

การวิเคราะห์วัดปิตุลาราชรังษฤษฎีเพื่อการบริหารจัดการ

จุดแข็ง (STRENGTH)

1. วัดปิตุลาราชรังษฤษฎี ถูกสร้างขึ้นแต่ครั้งอดีตในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองในสมัยนั้นคือ ได้เกิดก่อการกบฏจากกลุ่มคนจีนที่เรียกว่าอั้งยี่ ประเด็นที่สำคัญคือวัดได้ถูกยึดครองและถูกเผาอีก ทั้งยังเป็นแดนประหารพวกอั้งยี่อีกด้วย ทำให้วัดนี้เป็นวัดที่น่าสนใจและศึกษาเป็นอย่างยิ่ง
2. ชื่อวัดปิตุลาราชรังษฤษฎีเป็นชื่อที่พระราชทานนามโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้เป็นที่น่าสนใจในการศึกษาค้นคว้า
3. รูปแบบสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของวัดปิตุลาราชรังษฤษฎีเป็นรูปแบบลักษณะเฉพาะในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทำให้เกิดความน่าสนใจในการศึกษาค้นคว้า
4. วัดปิตุลาราชรังษฤษฎีมีทำเลที่ตั้งที่อยู่ย่านใจกลางเมือง ติดกับถนนสายหลัก และอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ทำให้สะดวกต่อการคมนาคม และการเดินทางมาท่องเที่ยวและสามารถมาเที่ยวแบบไปเช้า เย็นกลับได้
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีความสำคัญและน่าท่องเที่ยวอยู่ไม่ไกลจากวัดปิตุลาราชรังษฤษฎี ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบถนนสายวัฒนธรรมได้ ได้แก่ วัดโสธรวรารามวรวิหาร วัดจีนประชาสโมสร วันเซนต์ปอล กำแพงและป้อมเมืองโบราณ ตลาดบ้านใหม่ ร้อยปี สามารถเที่ยวได้ครบภายใน 1 วัน

จุดอ่อน (WEAKNESS)

1. เจ้าอาวาสวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ไม่ได้มุ่งเน้นให้วัดเป็นสถานที่ในการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว
2. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในวัดเป็นไปอย่างช้าๆ มุ่งเน้นอนุรักษ์ให้คงสภาพตามรูปแบบเดิม ทำให้สภาพภายในวัดบางจุดยังไม่เรียบร้อยสวยงามเท่าที่ควร
3. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของทางวัดต่อการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงวัฒนธรรมยังขาดการส่งเสริมที่ดี

โอกาส (OPPORTUNITY)

1. สภาพการท่องเที่ยวของผู้คนที่มาเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ในอดีต ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจากมาเที่ยวต่อที่วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น
2. สภาพถนนสายหลักรอบๆ ตัวจังหวัดโดยส่วนใหญ่มีการปรับปรุงซ่อมแซมให้ดีขึ้นเหมือนเดิมเกือบทั้งหมด ส่งผลให้การคมนาคมดี นักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย คาดว่านักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (THREAT)

1. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาจากต่างถิ่นที่มาเที่ยวยังจังหวัดฉะเชิงเทรา จะมุ่งเน้นไปยังวัดโสธรวรารามวรวิหารเป็นหลัก กับประกอบที่มีสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่เกิดขึ้นได้แก่ วัดสมานรัตนาราม ตลาดน้ำบางคล้า ตลาดบ้านใหม่ 100 ปี สถานที่ต่างๆ เหล่านี้มีการให้บริการในด้านต่างๆ ที่ตอบสนองประสงค์ของนักท่องเที่ยว ได้มากกว่าวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์
2. วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ยังไม่ได้เปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบจึงยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร

แนวทางการบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์

จากผลการศึกษาแหล่งท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ SWOT ของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ต่อการจัดการท่องเที่ยว สรุปเป็นแนวทางการบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ได้ดังนี้ ควรมีการสนับสนุนจากหลายๆ ฝ่าย ได้แก่ระดับจังหวัด ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยววัดในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด โดยมีแผนการดำเนินงานร่วมกันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ระดับเทศบาล ควรมีการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม จัดทำการประเมินการท่องเที่ยว การจัดทำข้อมูลและฐานข้อมูลในการเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยว และการเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต ระดับวัดและชุมชน ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาวัดต้นแบบที่จัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ ระดับโรงเรียนการพัฒนาศึกษาของวัดในด้านการท่องเที่ยว เช่น การจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์แก่นักศึกษา

1. จากการศึกษาพบว่าวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์มีประวัติที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

ฉะเชิงเทรา และบุคคลสำคัญของประวัติศาสตร์ฉะเชิงเทรา มาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นต่อเนื่องมา แต่ยังคงการศึกษาในเชิงลึก ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราในมิติต่างๆ และนำผลการศึกษาไปเผยแพร่ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในประเด็นการศึกษาต่าง ๆ เช่น ทักษะคน ความพึงพอใจ ความคาดหวัง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น

3. ส่งเสริมให้มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องของทุนวัฒนธรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีการนำมาเผยแพร่เป็นฐานข้อมูล เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

แผนงานในการพัฒนาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการแบ่งการมีส่วนร่วมไปตามหน่วยงานในระดับต่างๆ ข้างต้น สามารถนำมาประมวลจัดทำเป็นแผนงานเพื่อพัฒนาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้

1. แผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบทั้งพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่บริการท่องเที่ยว

สำหรับการบริหารจัดการในส่วนที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ก็จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือกรมศิลปากรที่ 5 จังหวัดปราจีนบุรีในการอนุรักษ์โบราณสถานต่างๆ ภายในวัด แต่สำหรับการบริหารจัดการในส่วนพื้นที่บริการท่องเที่ยวนั้น ผู้วิจัยมีแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารว่าสิ่งสำคัญอันดับแรกเลยคือ

1.1 การจัดพื้นที่บริการการท่องเที่ยวให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดพื้นที่ลานจอดรถที่เป็นระเบียบ สะดวก ปลอดภัย และมีจำนวนที่เพียงพอ

1.2 จัดทำห้องสุขาที่สะอาด มีจำนวนที่เหมาะสม

1.3 ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ไฟฟ้า แสงสว่าง น้ำสะอาด

1.4 จัดทำศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

1.5 จัดตั้งอำนวยความสะดวก จุดนั่งพัก ถึงชยะ ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมาย

บริเวณเส้นทางภายในวัด

1.6 จัดให้มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม

1.7 จัดให้มีร้านขายของใช้ประจำวัน ของฝาก ของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น

1.8 ดูแลในด้านรักษาความสะอาดและการจัดการขยะมูลฝอยแยกตามประเภทของขยะ

1.9 ดูแลในการจัดการน้ำเสียและป้องกันไม่ให้ไหลไปปนเปื้อนกับแหล่งน้ำธรรมชาติ

2. แผนส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสหรือมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ประเพณีหรือวิถีชีวิตของชุมชน โดยมีแผนการดำเนินงานโดยจัดให้

2.1 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราคอยให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยจะมีการเชื่อมโยงในรูปแบบบูรณาการและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความรู้แบบครบวงจร รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ใน

เส้นวัฒนธรรมที่เด่นๆ สถานที่พัก ร้านอาหารที่น่าสนใจ

2.2 สร้างศูนย์เรียนรู้หรือจัดนิทรรศการสื่อผสมด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิต ความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้คนในจังหวัดฉะเชิงเทรา เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั่วไป และนักเรียนหรือนักศึกษาผู้ที่มีความสนใจ

2.3 จัดให้มีงานประจำปี ดึงพุทธศาสนิกชนให้เข้าวัดนมัสการองค์หลวงพ่อพระประธานภายในพระอุโบสถซึ่งเปรียบได้ดั่งตัวแทนของพุทธองค์ และให้ระลึกถึงพระธรรมคำสั่งสอนที่ให้เว้นความชั่ว ให้ทำแต่ความดี อันส่งผลให้การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขโดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจ ประชาชนได้ทำบุญ ทำให้วัดมีเงินที่เข้ามาช่วยบำรุงวัดด้านค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา กิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นกุศโลบายดึงดูดผู้คนเข้าวัด และยังเป็นการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

ภาพที่ 21 : ภาพลานจอดรถมีหลังคาสูงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 22 : ภาพร้านอาหารที่มีมาตรฐานไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 23 : ภาพห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 24 : ป้ายจราจรอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กลยุทธ ชาญแสง. (2557, 19 พฤศจิกายน). นายกเทศมนตรีเมืองฉะเชิงเทรา. สัมภาษณ์.
คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัด
งานเฉลิมพระเกียรติ. 2542. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์
และภูมิปัญญา จังหวัดฉะเชิงเทรา.
- บัณฑิต ลิวชัยชาญ. 2550. ศิลปากร, กรม. สำนักงานกรมศิลปากรที่ 5 ปราจีนบุรี. รายงานการสำรวจ
และขุดตรวจทางโบราณคดี วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
จังหวัดฉะเชิงเทรา. (เอกสารอัดสำเนา).
- พรศุณี อินยะรัตน์. 2547. ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวใน
จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาไทยศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระเทพปัญญาเมธี (ประยงค์ อจจาทโร ป.ธ. 9). 2549. พระเทพปัญญาเมธี (ประยงค์ อจจาทโร ป.ธ.
9) วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พระเทพปัญญาเมธี (2557, 15 พฤศจิกายน). เจ้าอาวาสวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์. สัมภาษณ์.
ภาวดี มหาจันทร์. 2555. การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของภาคตะวันออกเฉียงเหนือปรับปรุงประเทศตาม
แบบสมัยใหม่ถึงปัจจุบัน. ชลบุรี : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อนาคตบายดี.
- วิเศษ เพชรประดับ. (2557, 29 พฤศจิกายน). หัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำนักศิลปากรที่ 5
ปราจีนบุรี. สัมภาษณ์.
- วิรัตน์ วิโรจน์ปัทม์. (2557, 19 พฤศจิกายน). ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา.
สัมภาษณ์.

